

GİRİŞ

Prof. Dr. Murat ŞEN¹

I. Genel Olarak Satım Sözleşmelerinin Önemi ve Satım Hukuku Mevzuatı

Satım sözleşmelerinin tarihi, insanların ihtiyaçlarını birbirlerinden karşılıklı iradelerine uygun olarak para ve benzeri değişim araçları karşılığı temin ettikleri zamana kadar geri gitmektedir². Günlük yaşantımızda önemli yer tutan ve milletlerarası ticaretin merkezi konumunda olan satım sözleşmeleri, bütün hukuk düzenlerinin en temel sözleşmesi niteliğindedir. Bu minvalde, satım sözleşmeleri Alman (BGB m. 433 – 479), İsviçre (OR m. 184 – 236) ve Fransız hukuklarında (Cc m. 1582 – 1589) olduğu gibi Türk hukukunda da (TBK m. 207 – 236) özel borç ilişkileri arasında sistematik açıdan ilk sırada düzenlenmiştir³. Satım hukukuna ilişkin kurallar zamanla özel hukukun diğer alanlarında da esas alındığı için; özel hukukun çekirdeğini, satım hukuku oluşturur⁴.

Satım sözleşmelerinin temelinde yatan menfaat aynı olmakla birlikte, satım sözleşmeleri ve bu sözleşme ilişkisinden kaynaklanan uyumsuzlukların çözümü için hem iç hukuk kurallarımızın arasında hem de diğer ülke satım sözleşmeleri hukuku arasında bir birliktelik bulunmamaktadır⁵. Satım sözleşmelerine ilişkin aynı konu, çeşitli menfaatlerle farklı düzenlenmektedir. Bu da Türkiye için satım

---

¹ Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı, e-mail:

muratsen@meliksah.edu.tr, website: www.meliksah.edu.tr/msen

² Zafer **Zeytin**, *Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku – CISG*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 35.

³ **Zeytin**, s. 33.

⁴ Işık **Yelkenci**, *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 11.

⁵ **Zeytin**, s. 29.

sözleşmeleri hukuku denince (taraf iradeleri saklı kalmak şartıyla) muhtelif hukuki düzenlemeleri karşımıza çıkarmaktadır. İlk olarak, adi (taşınır mal) satım sözleşmelerinde Türk Borçlar Kanunu'nun⁶ (TBK) genel hükümleri ve satım sözleşmelerine ilişkin özel düzenlemeleri; ikinci olarak, ticari (taşınır mal) satım sözleşmelerinde Türk Ticaret Kanunu'nun⁷ (TTK) özel düzenlemeleri, ticari örf ve adet ile, TBK'nın özel ve genel nitelikteki hükümleri; üçüncü olarak ise, tüketici (taşınır mal) satım sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁸ (TKHK), TBK genel ve satım sözleşmelerine ilişkin özel düzenlemeleri karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası nitelikteki (yabancılık unsuru içeren) satım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda ise, bu uyuşmazlıkların çözümü için Türk mahkemelerine başvurulduğunda Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁹ (MÖHUK) uyarınca milletlerarası özel hukuk bağlama kuralları uygulanmaktadır. Türkiye'nin 7 Temmuz 2010 tarihinde Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na¹⁰ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods-CISG-) taraf olmasından itibaren ise, CISG'in uygulama alanına (m. 1) giren uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda, artık kanunlar ihtilafı kuralları uygulanmayacak ve CISG hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla, Türk satım hukukunun "ikili bir yapıya" kavuştuğu iddia edilebilir¹¹. CISG'in uygulama alanı içinde olmayan satımlara, münhasıran CISG dışındaki Türk satım hukuku mevzuatı (TBK, TTK, TKHK) uygulanacaktır. CISG'in uygulama alanı içinde kalan satımlarda ise öncelikle CISG'a başvurulacak, CISG dışındaki Türk satım hukuku mevzuatına başvurulması ancak CISG'da düzenlenmeyen noktalarda tali olarak mümkün olacaktır.

---

⁶ RG., 04.02.2011, S. 27836.

⁷ RG., 14.02.2011, S. 27846.

⁸ RG., 28.11.2013, S. 28835.

⁹ RG., 12.12.2007, S. 26728.

¹⁰ RG., 07.04.2010, S. 27545.

¹¹ **Yelkenci**, s. 15.

II. CISG'a Olan İhtiyaç

XIX. yüzyılda hukukun birleştirilmesi yolunda başlayan çalışmaların en önemlileri, hiç kuşkusuz milletlerarası ticaret hukuku alanında, daha da spesifik olarak satım sözleşmeleri konusunda yapılanlardır. Mal ve hizmet üretimindeki yoğun artışın globalleşmenin imkanlarından yararlanmaya başlamasıyla birlikte, ticaretle uğraşan kişiler uluslararası ticaret ağına dahil olarak, ihracat ve ithalat kapsamında satım sözleşmeleri akdetmek durumunda kalmışlardır¹². Milletlerarası ticaretin en temel sözleşmesi olan satım sözleşmelerine ilişkin mahkemelerin ve uyuşmazlığa uygulanacak kuralların çeşitliliği, hukuki belirsizliğe ve taraf ülkeler için ek işlem maliyetlerine yol açmaktadır¹³. Bu durum milletlerarası ticaretin serbestçe gelişmesini engellediğinden, uluslararası ticaretin uyumlaştırılması ihtiyacı doğmuştur.¹⁴ Bu yeknesaklaştırma

---

¹² Erhan **Kanışlı**, *CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Halinde Satıcının Hakları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 2.

¹³ John **Felemegas**, "Introduction", in: *An International Approach to the Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law*, (Ed. John Felemegas), Cambridge University Press, New York 2007, pp. 1; Jernej **Sekolec**, "Digest of case law on the UN Sales Convention: The combined wisdom of judges and arbitrators promoting uniform interpretation of the Convention", in: *The Draft UNCITRAL Digest and Beyond: Cases, Analysis and Unresolved Issues in the U.N. Sales Convention*, (Ed. Franco Ferrari / Harry Flechtner / Ronald A. Brand), Sellier European Law Publishers, Munich 2004, pp. 1; Djakhongir **Saidov**, *The Law of Damages in International Sales - The CISG and other International Instruments*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2008, pp. 1.

¹⁴ Zeynep Derya **Tarman**, *Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak (CISG'in Uygulama Alanı)*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 5 (Uygulama Alanı); Zeynep Derya **Tarman**, "Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Sözleşmelere Etkisi", İpek Yolu Canlanıyor: Türk-Çin Hukuk Zirvesi Konferans Bildiri Kitabı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 171, (Milletlerarası Sözleşmeler); Peter **Schlechtriem** / Petra **Butler**, *UN Law on The International Sales*, Springer, Berlin: Heidelberg 2009, pp. 7; Liu **Chengwei**, "Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles & PECL", September 2003, <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html>, E.T.: 03.02.2016, pp. 1; **Saidov**, pp. 1.

çalışmaları, bir yandan millî hukukların çeşitliliği ve değişkenliğinin hukukî güvenlik için oluşturacağı engelleri kaldırarak işlerin güvenli ve yaygın yürümesini sağlar, diğer yandan ise sanayileşmiş ülkelerle üçüncü dünya ülkelerinin çıkarları arasında bir uyum kurulmasına hizmet eder¹⁵.

Milletlerarası satımların birleştirilmesi yolundaki ilk adımlar, Özel Hukukun Birleştirilmesi Hakkında Milletlerarası Enstitü'nün (International Institute for the Unification of Private Law-UNIDROIT-) Alman hukukçu Ernst Rabel'in 1928'deki teklifiyle yeknesak bir hukukun oluşturulması amacıyla bir uzmanlar grubu kurmasıyla atılmıştır¹⁶. Bu uzmanlar grubunun 1930 yılında UNIDROIT'in önderliğinde ilk toplantısını yapmasını müteakip yapılan çalışmalar neticesinde, 1934 yılında "Roma Projesi" olarak da anılan ilk yeknesak kanun taslağı hazırlanmıştır¹⁷. Lahey Diplomatik Konferansı'nın 1964 yılında toplanması neticesinde ise, CISG'in embriyolarını teşkil eden Malların Milletlerarası Satımına İlişkin Yeknesak Kanun (Uniform Law on the International Sale of Goods-ULIS-) ve Malların Milletlerarası Satımı Sözleşmelerinin Kurulmasına İlişkin Yeknesak Kanun (Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods-ULFC-) olmak üzere iki antlaşma kabul edilmiştir¹⁸. Her iki antlaşma 1972 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak bu iki antlaşmaya yalnızca dokuz ülke taraf olmuş, antlaşmalar beklentileri karşılamamıştır¹⁹.

---

¹⁵ Ercüment **Erdem**, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı", Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'a Göre Satış Sözleşmeleri (Ed. Şükran Şıpka / Ahmet Cemil Yıldırım), On İki Levha Yayıncılık, <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/erdem.pdf>, E.T.: 03.02.2016, s. 120; **Saidov**, pp. 1.

¹⁶ Peter **Huber** / Alastair **Mullis**, *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*, Sellier European Law Publishers, Munich 2007, pp. 2. Vanessa **Mak**, *Performance-Oriented Remedies in European Sale of Goods Law*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2008, pp. 17.

¹⁷ **Huber** / **Mullis**, pp. 2; **Erdem**, s. 120.

¹⁸ **Saidov**, pp. 2; **Huber** / **Mullis**, pp. 3.

¹⁹ **Huber** / **Mullis**, pp. 3; **Schlechtriem** / **Butler**, pp. 1; **Saidov**, pp. 3; **Tarman**, Uygulama Alanı, s. 6; **Zeytin**, s. 38.

1964 tarihli Lahey Antlaşmaları'nın umulan ilgiyi görmemesinden sonra da hukukun birleştirilmesi çalışmaları devam etmiş, hatta Milletlerarası Ticaret Hukuku Hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu'nun (UNCITRAL) kurulması ile hız kazanmıştır²⁰. UNCITRAL'ın 1969 yılındaki oturumunda on dört devletin katılımıyla kurulan çalışma grubu, 1978 yılında Lahey Antlaşmaları'nın yeniden kaleme alınmış şeklini "New York Taslağı" adıyla tek bir Antlaşma taslağı içinde birleştirmiştir (birinci bölüm: tarafların hakları ve borçları, ikinci bölüm: sözleşmenin kuruluşu)²¹. Bu yeni Antlaşma taslağına son şeklini vermek için 1980 yılında altmış iki devlet ve sekiz milletlerarası kuruluş Viyana'da toplanmış ve beş haftalık bir çalışma sonucunda taslağın çoğu maddeleri olduğu gibi kabul edilerek yeni Antlaşma metni CISG, altı resmî dilde²² (Arapça, Çince, İspanyolca, Rusça, İngilizce ve Fransızca) kaleme alınmıştır²³.

III. CISG'in Kabul Edilmesi ve Yürürlüğe Girmesi

Bilim adamlarının ve uygulayıcıların başarılı uygulamalarına dayanan evrensel bir satım hukuku idealine matuf uzun soluklu birleştirme çabalarının ilk başarılı ürünü²⁴ olan CISG, 11 Nisan 1980 tarihinde Avusturya'nın başkenti Viyana'da kabul edilmiştir ve 101 maddeden müteşekkildir. Viyana'da kabul edildiği için Viyana Satım Antlaşması olarak da anılmaktadır. CISG 1980 yılında kabul edilmiş ancak on onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdiinden sonra 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise Viyana Satım Antlaşması'nı 5870 sayılı uygun bulma kanunu ile kabul etmiştir²⁵. 11 Mart 2010 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile de katılma belgesinin tevdi edilmesine karar verilmiş²⁶ ve Türkiye 7 Temmuz 2010 tarihi itibariyle Antlaşmaya hiçbir çekince koymadan

²⁰ Erdem, s. 123.

²¹ Huber / Mullis, pp. 3; Erdem, s. 123.

²² Resmî ve resmî olmayan dillerdeki CISG metinleri için bkz.: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/text.html>, E.T.: 13.02.2016.

²³ Huber / Mullis, pp. 3; Erdem, s. 123.

²⁴ Schlechtriem / Butler, pp. 8; Saidov, pp. 2; Mak, pp. 30.

²⁵ RG., 14.04.2009, S. 27200.

²⁶ RG., 07.04.2010, S. 27545.

taraf olmuştur. Viyana Satım Antlaşması m. 99/2 uyarınca, Türkiye 01.08.2011 tarihinden itibaren ise Antlaşmayı yürürlüğe koymuştur. Türkiye'nin Antlaşma'ya 2010 yılında taraf olmasıyla beraber Antlaşma, taraflar açıkça aksini düzenlemediği sürece, işyeri Türkiye'de bulunanların taraf oldukları milletlerarası unsurlu satım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklara CISG m. 1/I-a gereğince doğrudan uygulanmaya başlamıştır. Önceden Türk mahkemeleri tarafından sadece madde 1/I-b vasıtasıyla dolaylı biçimde uygulanabilir olan CISG hükümleri, artık bağlayıcılığı olan bir milletlerarası antlaşma olarak Türk hukukunun ayrılmaz nitelikte bir parçasıdır²⁷.

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması, adından da anlaşılabilceği gibi, milletlerarası nitelikte olan ve konusunu taşınırın oluşturduğu satım sözleşmelerine uygulanacak olan kuralları belirler. CISG, dört bölümden müteşekkildir. Bölüm I, CISG'in uygulama alanı ve genel hükümlerine ilişkin kurallar koyar; Bölüm II, sözleşmenin kurulmasını düzenler; Bölüm III, satım sözleşmesine ilişkin temel kuralları, örneğin borçları ve hakları, özellikle tarafların sahip olduğu hukuki imkanları içerir; Bölüm IV ise son hükümler başlığı altında devletler genel hukuku kurallarını ihtiva eder. CISG madde 92/I hükmü akit devletlere Antlaşma'yı ikinci ya da üçüncü bölümler olmadan yürürlüğe koyma izni vermiştir.

Antlaşma'nın uygulama alanı, işyerleri farklı taraf devletlerde olan kişiler arasında yapılan satım sözleşmeleri veya kanunlar ihtilafı kurallarına göre taraf devletlerden birinin hukukunun yetkili olması hali olarak tespit edilmiştir (m. 1/I). Antlaşmanın uygulanması bakımından; tarafların vatandaşlığının, tacir olup olmadıklarının, sözleşmenin ticari nitelikte olup olmamasının önem taşıması (m. 1/III) ise Antlaşma'nın uygulanmasındaki pratikliği artıran bir husustur.

---

²⁷ İpek Sağlam, *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması (CISG m. 14-24)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 3.

IV. CISG'a Taraf Ülkeler ve Türkiye

29 Aralık 2015 tarihi itibariyle 84 ülke CISG'a taraf olmuştur²⁸. Bir yandan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya gibi dünyanın büyük ticari aktörlerinin, diğer yandan Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda ve İspanya'nın da içinde bulunduğu Avrupa Birliği üyesi toplam 24 ülkenin²⁹ ve farklı hukuki gelenek ve ekonomik sisteme ait olan Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinin taraf olması, Viyana Satım Antlaşması'nın milletlerarası mal satımlarının büyük bir kısmını yeknesak bir kanun olarak idare etmesine olanak sağlamıştır. Antlaşma'ya taraf olan ülkeler çok farklı kültürlere, hukuki altyapılara ve ekonomik güçlere sahip olsalar da, hepsinin ortak hedefi; uluslararası boyutta gerçekleştirilen mal satım sözleşmelerinden kaynaklanabilecek uyuşmazlıkların çözümünü en kısa zamanda, en az maliyetle ve hakkaniyetli bir biçimde sağlayacak bir kurallar bütünü geliştirmektir³⁰. Antlaşma uluslararası ithalat ve ihracatta taşınır mallar üzerindeki tarafların haklarını ve borçlarını önemli bir biçimde şeffaf – farklı hukuk sistemlerinden gelen

²⁸ **CISG'a taraf ülkeler:** Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Bahreyn, Belçika, Benin, Beyaz Rusya, Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti, Bosna-Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Burundi, Çek Cumhuriyeti, Çin, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, El Salvador, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gabon, Gana, Gine, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, Honduras, Irak, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Karadağ, Kıbrıs, Kırgızistan, Kolombiya, Kongo, Kore Cumhuriyeti, Küba, Lesoto, Letonya, Liberya, Litvanya, Lübnan, Lüksemburg, Madagaskar, Macaristan, Makedonya Cumhuriyeti (Eski Yugoslavya), Meksika, Mısır, Moğolistan, Moldova Cumhuriyeti, Moritanya, Norveç, Özbekistan, Paraguay, Peru, San Marino, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, Saint Vincent ve Grenadinler, Sırbistan, Singapur, Slovakya, Slovenya, Suriye Arap Cumhuriyeti, Şili, Türkiye, Uganda, Ukrayna, Uruguay, Vietnam, Yeni Zelanda, Yunanistan, Zambia; http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html, E.T.: 03.02.2016;

²⁹ **AB üyesi ülkelerin tam listesi için bkz.:** http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_en.htm, E.T.: 03.02.2016.

³⁰ **Sağlam**, s. 1; **Saidov**, pp. 1.

tarafarca tespit edilmesi ve anlaşılması kolay – ve gelişen uluslararası sözleşme uygulamalarıyla uyum içerisinde bir hale getirmiştir³¹.

CISG'in dünya ticareti açısından taşıdığı önem ve ağırlığa bakıldığında, yüzlerce ticari uyuşmazlığa uygulanan ve uluslararası ticarete ilişkin bağlayıcılığı olan en önemli yeknesak metin olduğuna vurgu yapmak gerekir. Aralık 2015 itibariyle 84 ülkenin CISG'a taraf oluşu, dünya ticaret hacminin %80'inin CISG hükümlerine tabi olmayı seçtiği anlamına gelir. Antlaşmaya diğer ülkelere göre oldukça geç bir tarihte taraf olan Türkiye ise, bugün dünyanın en önemli 16 ekonomisinden birisine sahiptir³². Türkiye, aynı zamanda Gümrük Birliği ile Avrupa Birliği ticaretinin önemli bir hacmini oluşturduğundan, milletlerarası ticaretin esaslı aktörlerindedir. Türkiye'nin, milletlerarası ticaretteki en önemli partnerlerinin neredeyse tamamı CISG'a taraf olan ülkelerdir. 2015 rakamlarına bakıldığında, Türkiye'nin ihracat yaptığı ilk on ülke sıralamasında; Almanya, İngiltere, Irak, İtalya, ABD, Fransa, İsviçre, İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve İran yer almaktadır³³. Bu ülkelerden yedisi CISG'a taraftır. Bu anlamda Türkiye'nin ihracat verileri, CISG'ın Türkiye'nin hedefleri açısından ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olarak G20 içinde yer alması, Avrupa Birliği üyeliği yolundaki çabaları, Avrupa Birliği ülkeleri ve Rusya, Çin, Irak ve ABD ile ticari ilişkilerinin yoğunluğu, e-ticaretin alışveriş hayatı için sınırları kaldırması gelecekte uluslararası unsurlu satım sözleşmelerinin hayatımızda daha da önemli bir yer tutacağına işaret etmektedir³⁴.

Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ekonomilere sahip ülkeler açısından da Antlaşma'nın önemi büyüktür. Bu ülkelerdeki küçük ve

³¹ Sekolec, pp. 1; Schlechtriem / Butler, pp. 6; Saidov, pp. 1.

³² T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türk Ekonomisinin Genel Görünümü, <http://www.mfa.gov.tr/turk-ekonomisindeki-son-gelismeler.tr.mfa>, E.T.: 12.02.2016.

³³ Türkiye İstatistik Kurumu, Dış Ticaret İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, E.T.: 03.02.2016.

³⁴ Selin Sert, *Viyana Satım Sözleşmesi'nde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. V; Zeytin, s. 32.

orta ölçekli işletmeler uluslararası mal satım sözleşmeleri kurduklarında, CISG hükümlerine tabi olmanın avantajını yaşayacaklardır. Hukuki çıkarlarını korumak için danışmanlıklar almak zorunda kalmayacaklar, bu yolda para ve zaman harcama külfetinden kurtulacaklardır³⁵. Farklı sosyal, ekonomik ve hukuki sistemleri göze alarak hazırlanmış olan bu ortak metin, uluslararası ticaretin eşit menfaatler üzerinde yükselmesini amaçlamaktadır³⁶. Gelişmiş ülkeler ile üçüncü dünya ülkeleri arasındaki ticaret, ancak bu amaçtan sapılmadığı takdirde gelişebilecektir.

V. CISG'in Etki Ettiği Hukuki Metinler

Uluslararası satım hukukunun, hukuk biliminin teorisi ve uygulamasına bakan yönüyle bir bütün halinde ele alınması bir ihtiyaçtır. Bu açıdan konunun pratik öneminin yanı sıra, uzun bir geçmişe dayanan yönüyle oldukça hareketli ve aktüel olması, akademisyenler için cazip bir çalışma alanı oluşturmaktadır. Bu minvalde, hukuk uyumlaştırması tarihinin en önemli ürünlerinden biri olarak değerlendirilen CISG'in akademik olarak dikkat çeken iki yönünden söz edilebilir. Bunlardan birincisi, CISG'in kendisinden sonra hazırlanan birçok benzer metne genel anlamda, bilhassa bazı temel hususlara ilişkin benimsediği prensiplerle kaynaklık etmesidir. Bunlar arasında bilhassa 1994 tarihli "Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT İlkeleri" (The Principles of International Commercial Contracts-PICC-) ile 1999 tarihli "Avrupa Sözleşme Hukuku Prensipleri"ni (The Principles of European Contract Law-PECL-) saymak mümkündür. Yine Avrupa Medeni Kanunu üzerine bir çalışma grubu ile Acquis Grup (Avrupa Birliği Müktesebatı) tarafından düzenlenen Ortak Referans Çerçevesi Taslağı (Draft Common Frame of Reference-DCFR-) da uluslararası ya da Avrupa sözleşme hukukuna model olmak üzere büyük ölçüde CISG'in dayandığı temel paradigmalara örtüşmektedir. Tabiri caizse, bahsedilen bu tür metinlere CISG büyük ölçüde referans teşkil etmiş, esasen bu metinler uluslararası camiadaki kabul edilebilirliklerini

---

³⁵ Sağlam, s. 2.

³⁶ Sekolec, pp. 1; Saidov, pp. 3.

CISG'in temel yaklaşımlarına ne ölçüde benzerlik gösterdikleri kıstasından almışlardır. Fakat CISG'in etkisi "soft law" tabir edilen bu tür uluslararası metinlerle sınırlı kalmamış, bilhassa Avrupa Birliği'nin Tüketici Satımlarına İlişkin Yönergesi de büyük ölçüde CISG'in etkisi altında hazırlanmıştır.

Satım hukukunun yeknesaklaştırılması çabalarının son 30 yıldaki en önemli başarısı sayılan CISG, bir yandan uluslararası satımlarda tacirlerin karşılaştıkları problemleri bertaraf etmeyi amaçlarken; diğer yandan sözünü ettiğimiz bu uluslar üstü metinler üzerindeki etkisi hasebiyle Avrupa'daki 90'lı yıllarda başlayan borçlar kanunu reformlarına da aynı şekilde kaynaklık etmiş, böylece milli hukuklar üzerinde de ciddi bir etki oluşturmuştur³⁷. Bu etkiye örnek olarak; Alman Medeni Kanunu, Hollanda Medeni Kanunu, Litvanya Medeni Kanunu gösterilebilir. Özellikle İsveç, Norveç ve Danimarka gibi Nordik ülkeleri, CISG'ı ulusal hukuk sistemlerinin bir parçası yapmışlardır³⁸.

VI. CISG'in Genel Yapısı, Milletlerarası Özel Hukukla İlişkisi ve Türk Hukukuna Etkisi

CISG'in akademik açıdan dikkat çeken bir diğer yönü ise, yapısıdır. CISG'in benimsediği sistem, daha ziyade Anglo-Amerikan yaklaşımını esas almakla birlikte Kıta Avrupası hukuk sistemi ile Anglo-Amerikan hukuk sistemi arasında ara bir çözüm benimseyen; satıcının ihlalinin türünden bağımsız olarak alıcı için kusurdan bağımsız bir tazminat hakkı öngören bir ifa engelleri sistemidir³⁹. CISG yatay

---

³⁷ Saidov, pp. 2.

³⁸ Zeytin, s. 37.

³⁹ Yeşim M. **Atamer**, *Milletlerarası Satım Hukuku - Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2008, s. vi, (Milletlerarası Satım Hukuku); Yeşim M. **Atamer**, *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 6 (Satıcının Yükümlülükleri); Yavuz **Dayıoğlu**, *CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 2; **Sert**, s. 27; **Yelkenci**, s. 1; **Kanışlı**, s. 4.

geçişken bir yapıyı benimsediğinden, önce satıcının yükümlülüklerine ilişkin kuralları koymuş ve bu kuralları alıcının imkanları takip etmiş; benzer şekilde alıcının yükümlülüklerini ise satıcının buna denk hukuki imkanları izlemiştir⁴⁰. Son olarak CISG, ayrıca hasarın geçişine ilişkin kurallardan sonra, iki taraf için de eşit olarak uygulanacak genel kuralları (m. 71-88) düzenlemiştir.

CISG, dünya ifa engelleri hukukuna getirdiği yeni bakış sebebiyle, salt bilimsel bir merakı tatmin etmek uğruna da incelenmeyi fazlasıyla hak etmektedir. Örneğin; temerrüt, imkansızlık ve kötü ifa gibi kategorilerin hepsinin bir kenara bırakılarak yeknesak bir sözleşmeye aykırılık anlayışının benimsenmiş ve artık sadece “sözleşme ihlali” (“*breach of contract*”) kavramı ile çalışılıyor olması; sözleşme ihlallerinde sorumluluğun tamamen kusurdan bağımsız düzenlenmesi, dönme ile birlikte müspet zararın tazmininin mümkün olması gibi farklı yaklaşımlar, alışık olduğumuz ve değişmez kabul ettiğimiz bir dizi kavram ve ayırımı yeniden düşünmeye zorlamaktadır⁴¹. CISG’in ifa engelleri sistemi, özellikle satım sözleşmesinin ihlali halinde alıcının sahip olduğu haklar ve tazminat talep etme hakkı bakımından Türk hukukundan farklı düzenlenmiştir⁴². CISG’da yapısı gereği, borçlar genel hukuku ve borçlar özel hukuku tarzında bir ayırım olmadığı için, “genel” sözleşmeye aykırılık ile ayıba karşı tekeffül hükümleri arasındaki ayırım üzerine kurulu, bunlar arasındaki ilişkiyi ve yarışmayı tartışan Kara Avrupa’sı hukuklarının mantığını, bu Antlaşma bağlamında bir kenara atmak gerekmektedir⁴³.

Birbirlerinden farklılık arz eden hukuk sistemlerini bir potada eritebilecek nitelikte kurallar kaleme almak, elbette ki çok zordur. Bu zorlukla, zaman zaman CISG metninde yer alan kuralların

---

⁴⁰ Peter **Schlechtriem** / Ingeborg **Schwenzer**, *Commentary On The UN Convention On The International Sale Of Goods (CISG)*, (Ed. Ingeborg Schwenzer), Oxford University Press, Third Edition, Oxford 2010, pp. 4; **Schlechtriem** / **Butler**, pp. 2.

⁴¹ **Atamer**, *Satıcının Yükümlülükleri*, s. 4.

⁴² **Tarman**, *Uygulama Alanı*, s. 15.

⁴³ **Atamer**, *Satıcının Yükümlülükleri*, s. 5.

yorumlanmasında ve uygulanmasında karşılaşılmaktadır. Ancak CISG’i tasarlayanların ulusal hukuk sistemlerinde çoğunlukla bambaşka ve kesin anlamlara sahip olan hukuki kavramları tarih boyunca sahip oldukları geleneksel terimlerinden ziyade olgusal terimlerle tanımlaması, yeknesak yorumun teşvikini sağlayarak ulusal hukuk sistemlerinde Antlaşma kurallarının yorumlanmasında karşılaşılan zorlukları bertaraf etmektedir⁴⁴. Örneğin, CISG m. 79’da “mücbir sebep” (“*force majeure*”) ya da beklenmeyen hal (“*frustration*”) yerine, “denetimi dışında kalan bir engel” (“*an impediment beyond his control*”) ifadesi gibi genel ifadeler kullanılarak Antlaşmada büyük ölçüde milli hukuk sistemlerinden bağımsızlık amaçlanmıştır⁴⁵. Buna karşılık, hukukçuların Antlaşmada kullanılan “esaslı ihlal” (“*fundamental breach*”), “makul olma” (“*reasonableness*”) ve “öngörülebilirlik” (“*foreseeability*”) gibi yeni ve kapsamlı kavramları, zaman zaman kendi özel hukuklarındaki yasal tutumlar çerçevesinde anlamlandırması kaçınılmazdır⁴⁶. Ulusal hukukun sağladığı geniş yelpazedeki imkanları en azından filtreleyebilmek, bilinçli ve objektif bir yaklaşımı ve kişinin kendi hukuk sisteminde farklı olarak kavranan ve esasında gerçekten de farklı olabilen çözümlerle devamlı bir mukayeseyi gerektirmektedir⁴⁷. Bu, ulusal hukuk kurallarının tekâmülünü sağlayacaktır. Bu yeni kurallar, yeni bir anlayış içerisinde ortaya çıkacak ve mukayeseli hukukçuların vakıf olduğu, dogmaların katmanlarından kurtulmuş yeni ve daha uygun temellere dayanacaklardır⁴⁸.

CISG’in ihtiva ettiği kurallar, yabancılik unsuru taşıyan bir sözleşmeye uygulanacak olan devletler özel hukuku kuralları

---

⁴⁴ Sekolec, pp. 2.

⁴⁵ Huber / Mullis, pp. 7; Sekolec, pp. 3; Saidov, pp. 3.

⁴⁶ Eric E. Bergsten, “Foreword”, in: *An International Approach to the Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law*, (Ed. John Felemegas), Cambridge University Press, New York 2007, pp. ix.

⁴⁷ Schlechtriem / Butler, pp. 9.

⁴⁸ Schlechtriem / Schwenger, pp. 12.

değildir⁴⁹. Aksine, ulusal hukuklardaki sözleşme hukukuna ilişkin bir dizi hükmün uygulanmasındaki belirsizliğin önünü keserek milletlerarası satım sözleşmelerinin kurulması, ifası ve ifa edilmemesi ile ilgili olarak doğabilecek bütün ihtilafları kapsayan maddi hukuk kurallarıdır⁵⁰. Bu yönüyle CISG, uygulanacak hukukun tespiti ve uygulanması şeklinde iki aşamalı bir yaklaşımı benimseyen devletler özel hukuku kurallarına nazaran daha spesifik kuralları benimsemesi ve uyuşmazlığı maddi hukuk kurallarını uygulayarak çözmesiyle devletler özel hukukuna baskın çıkar⁵¹. Uluslararası ticaret hukukunun uyumlaştırılması ya da yeknesaklaştırılması, “uyuşmazlıktan kaçınma aracı” görevini ifa ederek kanunlar ihtilafı yoluyla hukuk seçiminin yol açtığı uyuşmazlık çözüm araçlarından çok daha verimli sonuçlar doğuracaktır⁵².

CISG sayesinde, milletlerarası nitelikteki satım sözleşmelerinden doğan ihtilaflar dünyanın birçok ülkesinde hep aynı kurallar uygulanmak suretiyle çözümlenebilecek, hakimler devletler özel hukuku kuralları bağlamında yabancı bir ulusal hukuku uygulamak zorunluluğundan kurtulacak⁵³ ve satım hukuku yine motor görevini üstlenerek, belki de bir dünya borçlar kanununun oluşumuna doğru evrimi başlatacaktır⁵⁴.

Son zamanlarda milletlerarası satımlarda uygulamanın seyrine baktığımızda, CISG kapsamında değerlendirilen davaların sayısı önemli bir şekilde artmıştır. CISG’in yürürlüğe girmesinden sonraki ilk yıllarda, CISG içtihatları daha çok eski ULIS devletlerinden – özellikle

---

⁴⁹ **Tarman**, Milletlerarası Sözleşmeler, s. 173; **Atamer**, Satıcının Yükümlülükleri, s. 4.

⁵⁰ **Atamer**, Milletlerarası Satım Hukuku, s. v.

⁵¹ Franco **Ferrari**, *The Draft UNCITRAL Digest on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale Of Goods (1980)*, Art. 1, para. 2, in: *The Draft UNCITRAL Digest and Beyond: Cases, Analysis and Unresolved Issues in the U.N. Sales Convention*, (Ed. Franco Ferrari / Harry Flechtner / Ronald A. Brand), Sellier European Law Publishers, Munich 2004, pp. 502.

⁵² **Felemegas**, pp. 5; **Schlechtriem / Butler**, pp. 7; **Saidov**, pp. 3.

⁵³ **Felemegas**, pp. 4; **Mak**, pp. 2.

⁵⁴ **Atamer**, Satıcının Yükümlülükleri, s. 3.

Almanya – gelmekteyken, günümüzde giderek daha fazla Amerikan mahkeme kararı bildirilmekte ve son yıllar içerisinde Çin tahkim kararları giderek çoğalmaktadır⁵⁵.

CISG’in milletlerarası düzeyde oluşturduğu bu etkilerin birkaçına işaret ettikten sonra şimdi birkaç cümleyle CISG’in Türk hukukuna, bilhassa Türk Borçlar Kanunu’na ilişkin etkilerine değinmek istiyorum.

Türk Borçlar Kanunu’nun genel gerekçesinde CISG’a kısmen değinilmiş ve kanunun hazırlanmasında CISG ve CISG’in kaynaklık teşkil ettiği metinlerin, ulusal düzeyde ise Hollanda ve Almanya Medeni Kanunları’nın dikkate alındığı ifade edilmiştir. Ancak TBK’nın satım sözleşmesini düzenleyen 207 ila 236. maddeler arasındaki hükümlerinde, söylendiğinden farklı olarak CISG’ın pek az yerde, bilhassa hasar meselesinde dikkate alındığı, bunun dışında Türk Borçlar Kanunu üzerinde ciddi bir etki oluşturmadığı görülmektedir⁵⁶. Bu anlamda 1 Temmuz 2012’de yürürlüğe giren yeni TBK’nın büyük ölçüde İsviçre metnine sadık kaldığı söylenebilir.

Peki bir ulusal kanun metni mutlaka CISG’ı dikkate almalı mıdır? Bir kanunun kıymeti CISG ile ne derece ayniyet taşıdığı ile mi ölçülür? Örneğin TBK’nın ifa engellerine ilişkin benimsediği, ihlal tiplerini merkeze alan anlayış, acaba sonuçları merkeze alan anlayış karşısında bütün değerini kaybetmiş midir? Bu ve buna benzer sorular, Milletlerarası Satım Hukuku Sempozyumu’nun kitaplaştırıldığı bu çalışmada yazarlar tarafından ayrıntılı olarak incelenecektir.

---

⁵⁵ **Schlechtriem / Schwenger**, pp. 6.

⁵⁶ **Zeytin**, s. 40.